

Tapasztalattal és türelemmel

Az AMEGA beszélgetőpartnere: Dr. Orosz Márta

a Semmelweis Egyetem Pulmonológiai Klinikájának egyetemi docense

– Tanárnő, milyen családi indítást kapott az orvosi pályához?

– Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, egy alig ezer lakosú faluban, Márokpapiban születtem. A szűkebb családban nem volt orvos előttem, apám köztisztviselő volt, és állandóan latin bölcsességekkel „traktált”. Később, az egyetemi latinórákon sokszor eszembe jutottak a mondanásai. A keresztnemet is apámnak köszönhetem, mert amikor megszülettem, a család vitatkozott azon, milyen nevet adjanak, és hogy lezárja a vitát és senki ne sértődjön meg, apám felütötte a naptárat és – mivel az anyakönyvezés is az ő feladata volt – beírta az anyakönyvbe az aznapi lánynevet.

Anyai nagymamám, akivel gyerekkorunkban a húgommal sokat voltunk együtt, nagyon okos, intelligens, határozott, szorgalmas asszony volt, számomra örök példakép maradt. A faluban neki volt rádiója, újságot járatott, könyvei voltak. Mai napig adósnak érzem magam, hogy nem tudtam kimutatni eléggé a szeretetemet és viszonzni a sok jót, amit tőle kaptam.

Később Budapestre költözött a család, én akkor 10 éves voltam. Az általános iskolában apám kívánságára németet tanultam. A szomszédunkban lakott egy vegyész-mérnök házaspár, az ő hatásukra majdnem elcsábultam, hogy vegyipari technikumba menjek, de a kémia annyira távol állt tőlem, hogy ez szerencsére nem sikerült.

– Milyen máig ható emlékei vannak a gimnáziumi évekből?

– A Szilágyi Erzsébet Gimnáziumban túljelentkezés volt a német tagozatos osztályban, így kerültem egy vegyes, francia–olasz nyelvi tagozatú osztályba, annak is az olaszos felébe. Így fiatalon már három idegen nyelvbe is belekóstoltam, hiszen amikor elmaradt az egyik csoportnak az óra, beültünk a másik fél órájára, és közös rendezvények is gyakran voltak.

Nagy élet folyt a gimnáziumban, néptánc, nagyon szép népviseletben, francia táncok gyönyörű korhű kosztümökben, fotósakkör, sportok, mindenben lelkesen vettem részt. Annak ellenére, hogy az osztályban mint

legkisebb, a tornasor végén álltam, kézilabdáztam és kosárlabdáztam, a barátnőm hatására pedig törvívást is tanultam. A sport és a mozgás azóta is életem része.

– Milyen út vezetett az orvosi egyetemre?

– A pályaválasztáskor tanácstalan voltam, főleg a nyelvekkel kapcsolatos szakmákban gondolkodtam. Aztán amikor kiderült, hogy a fél osztály az orvosi egyetemre jelentkezett, rájöttem, hogy ez nekem is tetszene. Végül a sok orvos közül ketten lettünk tüdőgyógyászok.

– Hogyan teltek az egyetemi évek?

– A Budapesti Orvostudományi Egyetemen töltött idő életem felhőtlennek mondható időszak volt. Diákkörös voltam a belklinikán és a fül-orr-gége klinikán, rektori

pályázatokat írtam. Nagyon tetszettek *Magyar Imre* professzor belgyógyászati előadásai, mert mindig betegekkel illusztrálta a mondandóját, ezáltal az elmélet nagyon is valóságossá vált.

Élveztem a kötetlen életformát, a barátokkal rengeteget jártunk színházba, bulizni, sokat olvastam, utazgattunk. Későbbi férjemmel is, aki csoporttársam volt, itt kerültem közelebbi kapcsolatba, az utolsó évben össze is házasodtunk.

– Mi terelte az érdeklődését a tüdőgyógyászat felé?

– Érdekel a belgyógyászat, rektori pályázatok, tanulmányi versenyek után végül az utolsó években érdeklődésem a fül-orr-gégészet felé fordult. Tudományos diákkörös hallgatóként a zajártalomból írtam díjnyertes rektori pályázatot a fül-orr-gége klinikán, de bejártam a János Kórház Fül-Orr-Gégészeti Osztályára is. Rájöttem, hogy a manuális beavatkozások is érdekelnek. Tetszett, hogy a fül-orr-gégészetnek változatos, a „banális”, mindennapi betegségek mellett komolyabb területei is vannak, kisműtét, nagyműtét, járóbeteg-rendelés, és akkor már leendő csálányaként ezt jónak gondoltam magamnak.

Az élet azonban másképpen akarta. A végzésem évében egész Budapesten csak két fül-orr-gégészeti állás volt meghirdetve, és már mindkettőnek megvolt a gazdája, így oda már nem is jelentkeztem. Bár a János Kórházban *Götze* főorvos megígérte, hogy majd szerez még egy státuszt, és odavesz, nekem addig is el kellett helyezkednem valahol. Akkoriban három álláshelyet kellett megjelölni, és ezek között volt a Tüdőklinika is, ami elsősorban a lakóhelyemhez való közelsége miatt jött szóba átmenetileg, amíg majd megkapom a fül-orr-gégészeti állást.

– Milyenek voltak a pályakezdés évei?

– *Miskovits* professzor úr osztályán kezdtem dolgozni, *Zolnay Emilia* mint idősebb szakorvos közvetlen irányítása alatt. Akkor az volt a szokás, hogy minden fiatal orvos az igazgató professzor osztályán kezdett dolgozni, ez alatt a professzor megismerte a kollégát, átadta a saját szemléletét, és utána került másik osztályra. Az itt töltött első év meghatározó lett a későbbi pályámat illetően. *Miskovits* professzor bátorított, amikor – klinikai tapasztalatok hiányában – csak félénk megjegyzéseket mertem tenni, önbizalmat adott, önállóságra sarkallt. Fél év klinikum után bedobtak az oktatási mélyvíz-

be. Alig voltam idősebb, mint a diákjaim, de ez nekem nagyon tetszett. Igaz, hogy nekem is folyamatosan tanulnom, készülnöm kellett a gyakorlatokra, de megérte. Amikor pár hónap múlva szóltak, hogy megvan a státusz a fül-orr-gégészetben, én már végérvényesen elcsábultam a Tüdőklinikára, és egy életre elköteleztem magam a pulmonológia mellett.

Rájöttem, hogy az egyetemi klinikán nagyon jó dolgozni. Változatos a munka: fekvőbetegek, járóbetegek, oktatás, tudományos lehetőségek. A Tüdőklinikán akkor már nagyon intenzív tudományos élet folyt, megtörtént a váltás a tbc-gyógyászatból a krónikus aspecifikus légzőszervi betegségek kutatásának irányába.

Kezdő orvosként nagyon fiatalon bekerültem egy akkor nagyon dinamikus, lendületben lévő munkacsoportba. *Magyar Pál*, *Vastag Endre* és *Nagy Lajos* vettek a szárnyaik alá. Emlékszem egy legelső közös élményre. Prágában volt egy konferencia, ahová az előbbi három kolléga magával vitt. Kocsival mentünk. Csak *Magyar Pál* adjunktusnak volt előadása, amit egész úton folyamatosan tovább javítottam, sőt, az esti fogadásra sem jött el. Míg mi vidáman ettünk, it-tünk, ismerkedtünk, ő a szobájában még tovább tökéletesítette a másnapi előadását, és készült az esetlegesen felmerülő kérdések megválaszolására. Ott ugyanis keményen kérdeztek és csak az eredmények számítottak, és nem jelentett védelmet sem a hazai pozíció, sem a szaktekin-tély. Ezt akkor nem nagyon értettem, de később sokszor eszembe jutott, amikor izgulva már én magam is tartottam előadásokat.

Fiatal ambiciózus orvosként az Élettani Intézet munkatársával, *Tóth Andrással* kooperációban a simaizom kontrakcióját tanulmányoztam *in vitro* trachea preparátumokon. Emlékszem, hogy a vágóhídra kellett kizötykölődnöm villamossal, hogy a frissen levágott szarvasmarhák tracheájából vigyem az intézetbe a preparátumot, és azon tanulmányoztuk a hőmérséklet hatását a légúti simaizom kontrakciójára. Hamar rájöttem, hogy engem jobban érdekelnek a betegek és a betegekkel szorosabb kapcsolatban álló klinikai kutatások.

– Kiktől tanulta meg a szakmát?

– Későbbi főnökömtől, *Nagy Lajostól* szakmailag és emberileg nagyon sokat kaptam és tanultam. Ő akkor jött haza Londonból. *Berry Kay*

professzor mellett a Brompton Hospitalban végzett tudományos munkát ösztöndíjasként több alkalommal. Tudását, tapasztalatait, az akkor is előttünk járó „nyugati világ” eredményeit, aktuális kutatási témáit, kapcsolatrendszerét megosztotta velem is, mindenben együtt dolgoztunk. Az ő tanácsára szereztem meg a második szakvizsgámat allergológia és klinikai immunológiából. Ez a szakvizsga korábban nem létezett Magyarországon, az első szériában vizsgáztam.

Ezt követően fő kutatási területem az allergiás légúti betegségek patomechanizmusa, az asthma bronchiáléval kapcsolatos kérdések lettek. Tudományos kutatási témámat is *Nagy Lajosnak* köszönhettem. Angliából hazatérve ő azt tanácsolta, hogy mélyedjek el a foglalkozási eredetű asthma bronchiale patogenezisének kutatásában, mert ez a téma nyugaton felfelé ívelőben van, nagyon izgalmas, új terület, és segít jobban megérteni az asztma kialakulását, kórlefolyását és befolyásolhatóságát. A közös munkának számos előadás, publikáció és kandidátusi disszertáció formájában (melyet később PhD-vá átminősítettek) tudományos fokozat lett az eredménye. A közös munkának *Nagy Lajos* váratlan, súlyos és visszafordíthatatlan betegsége vetett véget.

– Milyen külföldi tapasztalatszerzésekre volt lehetősége?

– Számomra meghatározó volt, hogy a klinikai munka mellett nagyon fiatalon eljuthattam számos nemzetközi és hazai konferenciára, továbbképzésre. Még nem szakorvosként „véletlenül” meghívást kaptam a Bari Egyetem Légzési Patofiziológiai Tanszékére. Ennek az volt az előzménye, hogy *Nicola Carnimeo* professzor egyetemünk meghívására Budapestre jött, ellátogatott a *Miskovits Gusztáv* professzor által vezetett tüdőklinikára is, ahol előadást is tartott. Főnököm akkor az egyetem dékánja is volt. *Miskovits* professzor megkért, mivel én jól beszélek olaszul, hogy a vendéget kalauzoljam magánemberként is a városban. Sokat beszélgettünk, aminek a vége az lett, hogy meghívott a Bari Egyetemre. Ez volt az első alkalom, amikor előnyöm származott az olasz nyelvtudásomból.

Sok újat láttam, másféle szemléletet. Már akkor – több mint 30 évvel ezelőtt – ambulánsan alkalmazták a noninvasív lélegeztetést a súlyos légzési elégtelen betegeknél. A COPD-s és aszt-

más betegek bejártak inhalációs és légzésterápiára. Váratlanul ért, amikor szóltak, hogy tartsak előadást az ottani egyetemen. Mondtam, hogy én erre nem készültem, ráadásul a szakmai olasz nem az erős oldalam, de nem lehetett kitérni, mert már meghirdették az előadást. Volt néhány napom a felkészülésre. Életemben először ekkor kaptam pénzt, 100 dollárt előadás tartásáért, ami abban az időben, pláne kezdő orvosként az itthoni fizetésemhez képest nagyon nagy összeg volt.

Az ottani orvosoktól a legjobban azt irigyeltem, hogy az ügyeletes orvos az éjszakai munka után reggel hazamehetett. Akkor nem úgy nézett ki, hogy ez Magyarországon valaha is megvalósul, és tessék. A mostani fiatal kollégáknak már természetes, hogy ügyelet után hazamehetnek. Nem szívesen gondolok rá, mennyi időt vett el ez az életemből, a családomtól, a lányomtól, de akkor nem volt választási lehetőség. Akkor az volt a szokás és elvárás, hogy az orvos hivatástudatból, a szabadidejét is feláldozva mindig rendelkezésre álljon.

Nagy Lajos kapcsolatai révén lehetőségem lett volna arra, hogy hosszabb időre ösztöndíjjal Londonba menjek, de a magánéletem miatt ezt nem tudtam megtenni. Miután a lányomat egyedül neveltem, nem hagyhattam hosszabb időre magára, ezért inkább csak pár hetes tanulmányutakra mentem. Voltam a Padovai Egyetemen *Leonardo Fabbri* professzornál és munkatársainál, ahol a foglalkozási asztma olaszországi helyzetét tanulmányoztam, az indukált köpet és NO vizsgálatokat, melyek ott már napi szinten folytak.

Később a Brüsszeli Szabadegyetemhez tartozó két kórház pulmonológiai osztályát látogattam meg. A modern Hospital Erasme-ban *Yernault* professzor úrnál láttam, hogyan zajlik a klinikum, a konzíliumok, a szakvélemények adása, a fekvő- és a járóbeteg-rendelések. Nagyon tetszett, hogy a betegeknek a kórházba kerülésükre vonalkódot adtak, így az adatok és leletek automatikusan a beteg dokumentációjába kerültek. Elbűvölt a számítógépes rendszerük, amiben a nővérek és az orvosok rövid idő múlva megnézhatték a vizsgálati eredményeket. Ezek mostanra már Magyarországon is megvalósultak és a napi gyakorlat részévé váltak. Az ott tapasztalt magas szintű higiéniai körülményeket nagyon irigyeltem, még most is irigylem, meg

azt, hogy a szakrendeléseken nem volt tumulus, időhiány.

A legtöbb beteg járóbetegként fordult meg a kórház kiterjedt ambulanciáin. A szakambulanciák rendelkezéseit a legtapasztaltabb orvosok, professzorok, adjunktusok végezték tisztességes honoráriumért. A nem túl sok fekvőbeteg osztály a tüdőrákos betegek kemoterápiájára szolgált, valamint a szív- és tüdőtranszplantáltaknak volt fenntartva. Néhány, a mienkhez hasonló vegyes profilú pulmonológiai ágyuk is volt.

A Brüsszeli Szabadegyetem másik kórházában, a Saint-Pierre-ben működött alváslabor is, bent alvós és otthoni diagnosztikus lehetőséggel. Miután speciális érdeklődési területem a foglalkozási asztma volt, elvittek a Brüsszeltől 100 kilométerre lévő Cliniques Universitaires UCL Mont-Godinne pulmonológiai és légzésfunkciós laboratóriumába, ahová egész Belgiumból küldik a betegeket kivizsgálásra foglalkozási asztma gyanúja esetén. *Oliver Vandenplas* és munkatársai itt specifikus inhalációs provokációs vizsgálatokat végeznek munkahelyi anyagokkal. Számomra ez a kitekintés nagyon hasznos volt a későbbi munkámat illetően is. Sajnos ez a kutatási téma itthon nem kapott megfelelő támogatást, bár engem mostanáig nagyon érdekel, követem a téma nemzetközi alakulását, és rendszeresen tartok a témából felkérésre továbbképző előadásokat szakmai fórumokon.

– **Klinikum, oktatás, kutatás. Az Ön számára melyik a legfontosabb?**

– Egy egyetemi klinikán ez a hármas követelményrendszer van, elvileg mindegyik egyformán fontos, de a hangsúly időnként eltolódik egyik vagy másik feladat irányába, részben a központi elképzeléseknek, részben az egyéni preferenciáknak megfelelően. Az utóbbi időben nagyobb hangsúly van a kutatáson, és a tervek szerint talán az oktatás is jobban előtérbe kerül. Ugyanakkor a való élet pedig kiküzdí a betegellátás további javítását.

Én mindhárom feladatot szeretem és szerencsére soha nem állítottak választás elé, de néha elgondolkodom, hogy ha választani kényszerülnék, akkor biztosan a klinikumot, a beteget választanám. Ez a feladat nem annyira látványos, nem jár kreditponttal. Munkám során a legnagyobb örömet mégis a gyógyításban találtam meg, sok kollégámhoz hasonlóan.

1990 óta működik vezetésem alatt klinikánkon az Allergológiai és Asztma Ambulancia. Az utóbbi években két alkalommal is részt vettünk az Európai Unió által szervezett nemzetközi allergiakutatásban, melynek az volt a célja, hogy új, egységes nemzetközi standardokat dolgozzon ki az allergének és a szenzitizáció vonatkozásában, különös tekintettel a változó éghajlatra, a megnőtt migráció hatására és a tesztek klinikai relevanciájára.

A medikusoktatást is szeretem. 1976 óta oktatok magyar diákokat, 1997 óta angol nyelven tanuló medikusokat is. Voltam a magyar diákok tanulmányi felelőse, az angol hallgatóknak pedig jelenleg is a tutora vagyok. 1993-tól 2014-ig a posztgraduális továbbképző tanfolyamok szervezője és előadója voltam. Az egyetemi oktatói léttel összefüggő számos feladatom volt az elmúlt években, amit nagyon szerettem: lektori munkák, könyvfejezetek írása, pályamunkák, szakdolgozatok, doktori munkák bírálata, tudományos diákkörösök vezetése, rezidensek mentorálása.

Ugyanakkor egyre nehezebb megfelelni a jogos elvárásoknak, a speciális ellátási feladatkörökkel és a jelentősen megnövekedett medikusi létszámmal együtt járó magas szintű feladatoknak. Például az angol évfolyam eleinte 30-40 főből állt, jelenleg pedig már több mint 200 angol nyelvű hallgató vesz részt a graduális képzésben csak Budapesten, plusz az Erasmus program keretében érkező cserediákok, és ez a tendencia a magas színvonalú magyar orvosképzés hírneve miatt tovább folytatódik.

A kezdetek kezdetén alig volt angolul oktatni képes kolléga, előfordult, hogy a fél évfolyamot nekem kellett levizsgáztatni. A német nyelvű hallgatók létszáma is emelkedik. Szerencsére az angol nyelv ismerete ma már szinte alapkövetelmény a szakmában, a fiatal kollégáknak ez nem jelent problémát.

– **Mi változott az eltelt évtizedek alatt a medicinában?**

– Sok minden megváltozott, és mostanában még intenzívebb átalakuláson megy keresztül az egészségügy, és azon belül a tüdőgyógyászat. Nagyon felgyorsult a tempó. A gyógyításban és a kutatásban is fontos szemponttá vált az eredményorientált, költséghatékony szemléletű hozzáállás. A munkáltató minél kevesebb ráfordítás-

sal kíván egyre nagyobb hatékonyságot elérni, ezért egyre kevesebb dolgozóra sokkal több és sokrétűbb feladat, felelősség és stressz jut. A korszerű diagnosztikus és terápiás lehetőségek sokszor igen költségesek, emiatt nagyon racionálisan kell megítélni, hogy a rendelkezésre álló anyagi lehetőségeket mire fordítsuk. Ez gyakran konfliktushoz vezet. Az elvárt magas színvonalú, gyorsabb diagnosztikus és gyógyítási tevékenységhez a feltételek nem mindig adóttak.

A szándék megvan, hogy az alapellátást, a járóbeteg-ellátást erősítsék, ezzel csökkentve a legdrágább ellátást jelentő fekvőbeteg intézetekben töltött betegidőt. A világ gazdagabb részén luxusnak számító kórházi ellátással itthon még mindig kicsit pazarlóan bánunk. Jelenleg már konkrét tervek és rendelkezések utalnak arra, hogy a tehermentesítéshez szükséges feltételek kiépítése, otthoni utógondozás, rehabilitáció, a krónikus betegek gondozása és a szociális ellátások megvalósuljanak, de ez még valószínűleg hosszabb időt vesz igénybe.

– Mi változott a tüdőgyógyászatban? Milyennek látja a pulmonológia jelenét és jövőjét?

– Néhányan nagyon pesszimistán látják a jövőt, bár kétségtelenül vannak rizikótenyezők. Én úgy látom, hogy a szakma folyamatosan erősödik. Elszánt szakmai vezetőinek és a szakmában dolgozó kiváló orvosok összefogásának köszönhetően nem kis küzdelmek árán kezdi elnyerni az őt megillető egyenrangú helyet Magyarországon is a belgyógyászat, a kardiológia és egyéb társszakmák mellett. A világ többi részén ez korábban sem volt kérdéses.

A hazai pulmonológia nemzetközi felzárkózásában nagy segítséget jelentett a külföldi kutatói ösztöndíjas lehetőségek megteremtése, melyet a Magyar Tüdőgyógyász Társaság *Magyar Pál* professzor elnöksége alatt indított el, és azóta egyre több fiatal pulmonológus élhet ezzel a lehetőséggel. A fejlett világból hazatérő fiatal orvosok új szemlélettel és tágult horizonttal próbálják munkájuk során lehetőség szerint megvalósítani a tanultakat.

Nemrég volt egy vitaindító megbeszélés a társaság vezetőségi ülésén „Hol vagyunk és merre tartunk a magyar tüdőgyógyászatban” címmel. A beszélgetés alapját *Kovács Gábor*, a Szakmai Kollégium Tüdőgyógyászati Tagozatának elnöke

által összeállított igen alapos, részletes, tényeket és javaslatokat tartalmazó összefoglaló munkája adta, ami megjelent a *Medicina Thoracalis*-ban és mindenki részletesen átolvashatja.

Ezek szerint az aktívan dolgozó tüdőgyógyász szakorvosok száma nagyjából stagnál, a rezidensekkel együtt valamivel több mint ötven százalék, bár észrevehető átrendeződés történt: a fekvőbeteg-intézményekben csökkent, a járóbeteg-rendeléseken nőtt a szakorvosok száma. Ismeretes az orvosok átlagéletkorának emelkedése, ez érvényes a tüdőgyógyászokra is. Főleg a tüdőgondozókban igen magas, közel 42% a 60 évesnél idősebb kollégák aránya, és itt egyre nő a részmunkaidőben foglalkoztatottak száma. Átalakulóban van a fekvő- és járóbeteg-ellátás, a tüdőszűrés, a prevenció és a gondozás.

A tüdőgyógyász rezidensek száma a jelenlegi szakorvosokénak 14%-a, a kívánatos arány viszont 20% körül lenne. Erőfeszítéseket kell tenni az utánpótlás növelésére, melyek pótolnák a nyugdíjba vonuló és a pályaelhagyó kollégákat.

Ami sokat változott az utóbbi években, az a betegek életminősége és életkilátásai. Új betegségek diagnosztikája vált lehetségessé, soha nem látott új kezelési lehetőségek váltak elérhetővé. Megerősödött az alvásmedicina, bővültek a cisztás fibrózis és a tüdőfibrózis kezelési lehetőségei, nagy iramban fejlődik – hazai sebészekkel, hazai körülmények között – a tüdő-transzplantáció. Nagyon fejlődik az onkológia, valamint a pulmonológiai határterületekkel közös betegségekben való gondolkodás és együttműködés.

– Mire büszke a szakmai eredményei közül?

– Munkahelyem miatt folyamatos rálátásom van a pulmonológiára. Nem szeretem a feltűnést, csendesesen szeretek dolgozni. A továbbképző tanfolyamok szervezése, a szakorvos-továbbképző előadások, a medikus előadások és gyakorlatok, valamint a vizsgáztatás révén sokan ismernek. Eredménynek tartom, hogy még tudom tartani a lépést a nagy mennyiségű, vadozatúj ismeretanyaggal, hogy a felmerülő szakmai kérdésekre korszerű választ tudok adni, ami nem könnyű az élet minden területén ránk zúduló információáradat miatt. Szelektálni kell, amiben jól fejlett kritikai érzékem segítségemre van.

A szoros értelemben vett karrier soha nem izgatott túlságosan. Az ezzel járó kompromisz-

szumok és feladatok nem tették vonzóvá számomra a gyorsabb előrejutást. A hazai és európai tüdőgyógyász és allergológiai társaságoknak, az onkológiai társaságnak voltam és vagyok a tagja. 1998-tól a Magyar Tüdőgyógyász Társaság vezetőségi tagja voltam, 2013 óta jelenleg is a társaság Felügyelő Bizottságának elnöke vagyok, folyamatosan nyomon követem a szakma változását és fejlődését.

– **Ön szerint mi a szakmai siker titka?**

– Manapság, ha egy értelmes, felkészült orvos keresi a lehetőségeket és él is velük, akkor komoly karriert futhat be.

– **Milyen érzéssel tekint vissza a pályafutására?**

– Az én pályám unalmasnak tűnhet, mivel jelenleg is az első munkahelyemen dolgozom. Az elmúlt évtizedekben egyszer gondoltam azt, hogy talán váltanom kellene, de *Magyar Pál* professzor lebeszélte róla, és nem bántam meg.

Ahhoz képest, hogy nem tüdőgyógyásznak készültem és eredetileg csak átmeneti időre terveztem a ténykedésemet a Pulmonológiai Klinikán, több mint 40 éve dolgozom itt. Végigjártam a számléírást a frissen végzett kezdő orvostól a mostani docensi beosztásomig. Tartós maradásomnak számos összetevője volt, de a fő oka az, hogy itt megtaláltam majdnem mindent, ami a munkával kapcsolatos elvárásom volt és amit szeretek: magas minőségű szakmai feladatokat, fekvőbeteg-ellátást, járóbeteg-rendelést, oktatást magyar és idegen nyelven, medikusokkal és kollégákkal való napi kontaktust, továbbképzési lehetőségeket, hazai és külföldi konferenciákat, kutatási lehetőségeket, egyetemi közösséget, és végül sok oktatói szabadságot. Így utólag belegondolva látom, hogy az oktatói szabadság jelentős része is sokszor szakmával, könyvfejezetek és cikkek írásával, előadásokra való felkészüléssel telt.

– **Elégedett ember Ön?**

– Szerencsés vagyok, mert egész életemben olyan munkát végezhettem, és köszönhetően jelenlegi főnökömnek, *Losonczy György* professzornak még most is olyan munkát végezhetek, amit szeretek. A klinikai munka változatossága számomra alapvető szükséglet, mert az egyhangúságot nehezen viselem.

Pályafutásom során négy különböző, igen ambiciózus intézetvezető mellett dolgozhattam, és mindegyiktől mást tanultam.

Kiváló és nagyon rendes kollégákkal és nővérekkel, asszisztensekkel dolgoztam és jelenleg is dolgozom együtt, akikre számíthatam a munkámban és a magánéletemben egyaránt. 17 évvel ezelőtt történt, éppen a harmadik szakvizsga, az onkológia előtt álltam, amikor váratlanul egy betegség kapcsán úgy nézett ki, hogy nincs tovább. Akkori főnököm, *Magyar Pál* professzor meglátogatott a kórházban, és kérte a véleményemet egy aktuális intézeti tanácsülési döntést illetően, és mellékesen megkérdezte, hogy mikor megyek dolgozni. Ez akkor váratlanul ért, két nappal egy műtét után, és kicsit rosszul is esett, de utólag úgy érzem, nagyon jól tett velem. Nem engedte, hogy elmerüljek az önsajnálamba, a munkaterápia sokat segített.

Úgy érzem, hogy amit elterveztem és amit a körülményeim lehetővé tettek, azt elértem a szakmában és az életben egyaránt.

– **Mivel tölti a napjait, amikor nem megy be dolgozni?**

– Nem kell konditerembe járnom, mert kertes házban élek, szeretek kertészkedni, a virágokkal bibelődni. Úszni is szeretek, és már nagyon várom, hogy a lakhelyem közelében, Pesthidegkúton is felépüljön végre a tervezett uszoda, mert jelenleg viszonylag sokat kell utaznom az uszodáig. Szeretek főzni, és – bár nem vagyok édesszájú – az unokáim kedvéért megtanultam süteményeket sütni.

Szeretek olvasni, a holt várakozási időket az e-könyvek segítségével használom ki, bár a papíralapú könyvet még mindig jobban szeretem. Évente utazom gyerek- és unokalátogatóba Amerikába, és a hosszú repülőutakat is felhasználom olvasásra: egy könyv oda, egy könyv vissza. Szeretek *Márai Sándor* könyveit, az utóbbi időben pedig elolvastam néhány *Wass Albert* könyvet is, mert érdekelt, hogy a kényszerűségből új hazában élők hogyan tudtak beilleszkedni.

Mivel a munkám során sok tragédiával találkozom, szabadidőmben szívesen olvasok jól végződő regényeket is, de szórakoztató krimiket is. A mostani „divatos” írók közül legutóbb *Nyáry Krisztián* két könyvét olvastam „Így szerettek őt” címmel. Ezek a könyvek főleg azért tetszettek, mert címükkel ellentétben nem ki-

mondottan romantikus történetekből állnak, hanem ismert és híres költők, írók magánéleti kapcsolatait vázlatosan, tényyszerűen sorolják fel, felidézve a történelem viharait, háborúkat, megtorlásokat, melyek nagymértékben befolyásolták a szereplők életét és kapcsolatait.

Fotózni is szeretek, nem vagyok profi, de lefényképezem az unokáimat, a virágokat, és mindent, ami szép vagy érdekes. Télen színházba járunk a barátokkal. Ahol lakom, divat a „szomszédolás”, mint falun. Gyakran vendégeskedünk egymásnál, segítjük egymást, megvitatjuk az élet dolgait, gondolatokat cserélünk, és közben jó borokat iszogatunk vagy fagyaltot eszünk.

– Milyen szakmai bölcsességet adna át a fiatal kollégáknak?

– Legyenek türelmesebbek. A mai világ a türelmetlenség világa, mindent egy perc alatt szeretnének megtudni, megcsinálni. Pedig van, amihez idő kell és tapasztalat.

Az internetről sok olyan információt azonnal le tudnak hozni, amit nekünk annak idején még könyvekből kellett megszerezni, vagy saját magunknak összerakni. Azt látom, hogy ha jön konzíliumba egy bonyolult beteg, akkor a sok év alatt megszerzett információ az én fejemben szinte azonnal összekapcsolódik és összeáll. Ha egy fiatal kolléga ilyen beteget kap konzíliumba, akkor vért izzad, fél napot ül rajta, hiába van ott az internet és nézhet utána bárminek, mert a beteg nem a tankönyv szerint produkálja a tüneteit. Egy kicsit türelmesebbnek kellene lenniük, és nem mindent öt perc alatt elintézni. De be fognak ők érni, hiszen sokkal jobb lehetőségekkel indulnak.

– Milyen tervei vannak a közeljövőben?

– A 17 évvel ezelőtti betegségem kapcsán úgy tűnt, hogy nem érdemes hosszabb távra terveznem, de szerencsére az élet másképpen alakult. Felépült a régóta vágyott kertes házam. Az ezt követő évek számomra sok családi örömet, boldogságot és szakmai sikert is hoztak. A lányom megszerezte a diplomáját, belgyógyász szakorvos lett, férjhez ment. Néhány hete megszületett a negyedik unokám is, szóval perspektíva és hasznos feladat rengeteg van. Feladatomban érzem, hogy az Amerikában született unokáim magyarságát és magyar anyanyelvét erősítsem. Bár távol élnek, de azért gyakran találkoznak, a nyári szünet egy részét itthon töltik a gyerekek.

A szakmát illetően a Pulmonológiai Klinikán tovább dolgozom. Rendelek, konzíliumokat adok, oktatok, vizsgáztatok, továbbképző előadásokat tartok, de azért a korábbinál több idő jut a családomra, a 86 éves anyukámra, a húgomra, aki több mint 40 éve Olaszországban él, a barátokra, magamra, a csendes gondolatokra, és más, kevésbé hasznos dolgokra is. Van mit bepótolnom, mert azt gondolom, hogy lelkesedésemben korábban néha túlvállaltam magamat.

Most már megengedem magamnak, hogy másképpen éljek, kevésbé hasznosnak látszó dolgokkal is foglalkozzak, más, objektív mutatókkal kevésbé mérhető értékek felé forduljak, és emiatt ne legyen lelkipurdalásom.

Visszatekintve az életemre és a pályámra, ha egy szóval kellene jellemezni: elégedett vagyok. Ami nem történt meg azt elengedtem, ami megtörtént, azt elfogadtam, megbékéltem. ■